

EKOLOGIK IMPERATIVLAR IJTIMOY MA'SULIYAT SIFATIDA

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8024611>

Djangabaev Mirzamuhammed

Magistrant, Qoraqalpoq davlat universiteti

Annotatsiya.

Ekologik ijtimoiy mas'uliyat strategiyasi barqaror rivojlanish vositalarining asosiy omilini tashkil etuvchi bir qator ekologik va iqtisodiy protseduralar tizimida amalga oshirilishi mumkin. Atrof-muhitga ta'sirni baholash, ekologik ekspertiza, ekologik audit, atrof-muhitni boshqarish tizimi shular jumlasidandir. Ularni ijtimoiy mas'uliyat bilan amalga oshirish usullari tahlil qilingan, tizimlashtirilgan, takomillashtirish mexanizmlari belgilab berilgan.

Kalit so'zlar.

ekologik ijtimoiy mas'uliyat, ijtimoiy makon, ekspertiza, audit, baholash, iqtisodiyot.

KIRISH. Insonning tabiatga munosabati asrlar davomida tubdan o'zgarmadi va zamonaviy ekologik inqiroz insoniyatni sezilarli darajada tinchlantirdi. Evropa, bizning ongimizda butun sayyora birdan ahamiyatsiz va zaif bo'lib qoldi va ularning ko'p aholisi bitta qayiqning yo'lovchilariga aylandi. Qattiq voqelik, uning xavfli oqibatlarini keyinroq bartaraf etishdan ko'ra, falokat yuz berishidan oldin, hozir harakat qilish yaxshiroq ekanligini aniq anglashni talab qiladi. Ammo o'rnatilgan tartibdan voz kechish juda qiyin, bu faqat afzalliklarga ega bo'lib, uni ishlatadigan barchaga yaxshi ma'lum.

Atrof-muhit muammolari iqtisodiy, siyosiy, huquqiy, ilmiy va axloqiy jihatlarining uzviy bog'liqligidir. Afsuski, ko'plab soha mutaxassislari, siyosatchilar, jamoat arboblari o'z pozitsiyalarini qayta ko'rib chiqmaydilar, ularni qandaydir zarba majburlamaguncha texnokratik pozitsiyalaridan voz kechmaydilar.

Tabiiy muhitni insonparvarlashtirish istisnosiz barcha mamlakatlar zimmasiga ulkan ijtimoiy va ekologik mas'uliyat yuklaydi va ekologik sa'y-harakatlarni yaqindan birlashtirishni talab qiladi. Ko'p qirrali tabiatni muhofaza qilish faoliyatini rivojlantirishga majbur bo'lganimizda, biz birdaniga ekologik muammolar chegaralarni "tanolmasligini" aniqladik. Insoniyatning butun avvalgi ko'p asrlik tajribasi, asosan, zarur moddiy ne'matlarni olish uchun tabiiy muhitning ayrim tomonlarini o'rganish va ulardan foydalanishga qaratilgan edi; shuning uchun u juda "parchalangan" va "ixtisoslashgan" bo'lib chiqdi.

Hududlardagi hozirgi ekologik vaziyatni inqiroz sifatida tavsiflash mumkin, chunki u uzoq vaqt davomida tabiiy resurslar majmuasini rivojlantirish va qayta qurishning ob'ektiv qonuniyatlariga e'tibor bermaslik natijasida shakllangan. Bu hududlarning o'ziga xos xususiyati shundaki, ekologik o'tkir mahalliy vaziyatlar yirik davlatlararo ijtimoiy-siyosiy falokatlar bilan kuchayadi. Bir paytlar shunday gullab-yashnagan, hayot baxsh etuvchi o'lkalarning tabiiy muhiti hozir "komada", qattiq o'lmoqda, deyarli "nafas ololmaydi". Bunday sharoitda ekologik muammolari, yashashning umumjamiyat muammolariga aylanib, sof ekologik muammolar sifatida emas, balki birgalikda evolyutsiyani uyg'unlashtirishni ta'minlashning davlatlararo muammolarining butun majmuasini qamrab oladigan muammolar sifatida tushunish kerak. qit'ada inson va tabiat. Odamlarning zamonaviy va kelajak avlodlari hayotini davom ettirish va xavfsiz yashash uchun ekologik ijtimoiy mas'uliyat tamoyillari asosida inson hayotini butun yaxlitligi bilan tartibga soluvchi va tashkil etadigan yangi turdagi davlatlararo hamkorligini shakllantirish zarurati kuchaymoqda. insonga tegishli tabiatning barcha tarkibiy qismlari. Ushbu muammolarni hal qilish yo'llari hali ham noaniq.

Asosiy qism. Ekologik ijtimoiy mas'uliyat strategiyasi barqaror rivojlanish vositalarining asosiy asosini tashkil etuvchi bir qator ekologik va iqtisodiy protseduralar tizimida amalga oshirilishi mumkin.

Ushbu tizimdagi eng muhimlaridan biri bu "Atrof-muhitga ta'sirni baholash" tartib-taomili - rejalashtirilayotgan faoliyatning ekologik oqibatlarini tizimli tahlil qilish va baholash, manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar o'tkazish, shuningdek, rejalashtirishda tahlil natijalarini hisobga olish, atrof-muhitga ta'sirni baholash, shuningdek, atrof-muhitga ta'sir etishni rejalashtirishda e'tiborga olish. ushbu faoliyatni loyihalash va amalga oshirish.

Shunday qilib, baholash, bir tomondan, iqtisodiy faoliyat uchun maqbul sharoitlarni tanlashni, ikkinchi tomondan, korxonalar yoki kompaniyaning ijtimoiy mas'uliyati nuqtai nazaridan buning uchun mavjud zaxiralarni aniqlashni ta'minlaydi.

Shu munosabat bilan, zamonaviy iqtisodiy nazariya bilan bog'liq bo'lgan ekologik ijtimoiy mas'uliyat muammolaridan biri iqtisodiy toifalar soniga ekologik qadriyatlar va omillarni kiritish zarurati hisoblanadi. Muammo uzoq tarixga ega. Atrofdagi dunyoning barcha qadriyatlaridan siyosiy iqtisod faqat inson mehnati mahsulotlarini iqtisodiy kategoriyalar doirasiga kiritishga imkon berdi. Bu tabiatni boshqarish nazariyotchilari uchun qiyinchiliklar tug'dirdi va qayta tiklanadigan tabiiy resurslarga narxlarni belgilashda to'siq bo'lib xizmat qildi. Ekologik xususiyatga ega bo'lmagan yoki yaratilishida u yoki bu shaklda atrof-muhit

sharoitlari va omillari ishtirok etmaydigan hech qanday qadriyat yo'q. Agar biz qat'iylik bilan mehnat nazariyasining ko'r-ko'roni ostida qolsak ham, biologik tabiatdan va atrof-muhit sharoitlaridan tashqarida mehnat yo'q.

Shunday ekan, ijtimoiy mas'uliyat fenomenining asosiy shartlaridan biri iqtisodiyotni ekologlashtirish bo'lib, bu davrning eng muhim talabi bo'lib, bu atrof-dagi moddiy olamga yanada ko'p qirrali va shu bilan birga tizimli yondashishni, inson hayotining tabiatini anglashni anglatadi. tabiatning inson hayotidagi roli va ahamiyati. Iqtisodiyot kontekstidagi ekologik imperativ, zarur shart va ayni paytda barqaror rivojlanishning asosiy tarkibiy qismi sifatida quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ekologik sharoitlar, omillar va ob'ektlarni, xususan, qayta tiklanadigan resurslarni iqtisodiy toifalar soniga jalb qilish;
- ekologik qadriyatlar va ekologik omillarning xalqaro va mintaqalararo bozorlarini shakllantirish;
- tabiiy resurslar iqtisodini va ishlab chiqarish iqtisodini ekologik cheklashlarga va tabiatni muvozanatli boshqarish tamoyiliga bo'ysundirish;
- taklifning buyrug'ini rad etish va ikkinchi darajali fakultativ ehtiyojlarni sun'iy rag'batlantirish;
- ehtiyojlar tuzilmasi va farovonlik me'yorlarining o'zgarishi va ekologik-iqtisodiy yo'nalishi.

Iqtisodiyotni ko'kalamzorlashtirishning ushbu imperativlari iqtisodiy tahlil markazini oraliqdan iqtisodiy faoliyatning yakuniy natijalariga va keyinchalik ijtimoiy mas'uliyat tamoyillariga muvofiq bashorat qilingan rivojlanish tendentsiyalariga siljishiga olib keladi.

Atrof-muhitni baholash tizimining asosini ekologik ekspertiza tashkil etadi, u davlat ekologiya organlari tomonidan tashkil etiladi. Ekologik ekspertiza - bu maxsus vakolatli davlat organlari, ekologik ekspertiza tuzilmalarining ilmiy va amaliy faoliyati

Amalga oshirish va ekspluatatsiya qilish atrof-muhit holatiga va odamlarning sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatishi yoki ta'sir qilishi mumkin bo'lgan loyihalardan oldingi, loyihalash va boshqa materiallar yoki ob'ektlarni tarmoqlararo ekologik o'rganish, tahlil qilish va baholashga asoslangan fuqarolar birlashmalari va birlashmalari. 1].

Ekologik ekspertizaning vakolati ish natijalari bo'yicha xulosalar tayyorlash erkinligini ta'minlashdan iborat. Ekspert komissiyasi faqat faktlarga, ularni asoslashning ilmiy tamoyillariga va amaldagi qonunlarga amal qiladi; alohida bo'lim yoki odamlar guruhi manfaatlarini emas, balki atrof-muhitni muhofaza

qilish tamoyillarini qo'llab-quvvatlaydi. Maksimal ochiqlik, oshkoralik va keng oshkoralikni ta'minlash ekologik ekspertiza organlari zimmasidadir.

Ekologik huquqiy javobgarlik imperativi ekologik auditda boshqaruv va tadbirkorlik faoliyatining xilma-xilligi sifatida mujassamlangan.

Xulosa. Dunyoning o'nlab mamlakatlari faol a'zolari bo'lgan Xalqaro Ekologik Iqtisodiyot Jamiyati ekologiyani "tabiat xo'jaligi", iqtisodni esa "insoniyat uy xo'jaligi" deb ta'riflaydi va "inson ekologiyasi" va "tabiat iqtisodiyoti"ni o'rganishni maqsad qilgan. global ekotizimning ajralmas qismi sifatida iqtisodiy quyi tizimni o'z ichiga olgan o'zaro bog'liqliklar. Gap ekologik kontekstda korporativ va individual ijtimoiy javobgarlik tizimini yaratishga yordam beradigan yangi davlat va davlatlararo ekologik va iqtisodiy ko'rsatmalarning butun majmuasini kechiktirmasdan qabul qilish haqida bormoqda. Bular quyidagi birinchi qadamlarni o'z ichiga olishi mumkin:

- atrof-muhitni muhofaza qilish standartlarini xalqaro shartnomalar va bitimlarga, shu jumladan savdo shartnomalariga kiritish (xususan, ekologik javobgarlik imperativlari);

- atrof-muhitni muhofaza qilish talabi xalqaro moliya institutlari tomonidan rivojlanish jamg'armalari grantlarini ko'rib chiqishda qo'llaniladigan mezonlarga kiritilishi kerak (shuningdek, ba'zi xalqaro moliya institutlari "uchinchi dunyo" rivojlanishiga ko'maklashish uchun yaratilganligini ham hisobga olish muhimdir;

- ekologik faoliyatni rag'batlantirish maqsadida "qarzni atrof-muhitga almashtirish" tamoyilini joriy etish;

- yalpi milliy mahsulot qiymatini belgilashda tabiiy resurslarning kamayishini hisobga olish kerak, tabiatni cheksiz va erkin deb hisoblash mumkin emas.

- ekologik nosoz faoliyatni moliyaviy rag'batlantirishni, birinchi navbatda, atrof-muhitga zarar etkazuvchi iqtisodiyotni to'laydigan investitsiyalar hisobidan rad etish.

Yuqoridagi qoidalar ekologik ijtimoiy mas'uliyatni rag'batlantirishning samarali mexanizmlarini faol ishlab chiqish, ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish hamda shu tariqa atrof-muhitni muhofaza qilish va rivojlanish sohasida xalqaro shartnomalar bo'yicha majburiyatlarni bajarishga har tomonlama ko'maklashish zarurligidan dalolat beradi.

ADABIYOTLAR:

1. Lee, N. Ecological expertise: uchebnoe rukovodstvo; N. Lee. – M.: Ekopros, 1995

2. Васильев, А. ISO 9000. Международные стандарты ISO серии 9000. История и развитие / А. Васильев. – [Электронный ресурс].